

ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО
УКРАЇНИ**
(Загальна частина)

**Збірник задач
Практикум**

Київ
Видавництво Ліра-К
2019

**УДК 343.2/7(477)(076.5)
К82**

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
(протокол № 8 від 08 квітня 2019 року)*

Рецензенти:

Коваленко В.В. – професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права (ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом»), д.ю.н., професор, член-кореспондент Академії наук вищої освіти України, заслужений юрист України

Киренко С.Г. – Доцент кафедри права Київського національного лінгвістичного університету, к.ю.н., доцент

К82 Кримінальне право України (Загальна частина) : збірник задач: практикум / укл. К. В. Катеринчук, О. Л. Беспаль, Мороз І. О. Київ : Видавництво Ліра-К, 2019. 80 с.

ISBN 978-617-7748-40-2

Практикум буде корисним при вивченні кримінального права України у вищих юридичних навчальних закладах. Він ґрунтується на положеннях Кримінального кодексу України 2001 року, враховує зміст інших законів та підзаконних нормативних актів, а також рішень Конституційного Суду України. Задачі сформульовані з використанням матеріалів судової практики. Викладено загальні методичні рекомендації до вирішення задач, перелік основних питань, задачі та список рекомендованої літератури.

Для студентів, слухачів, курсантів, магістрів та науково-педагогічного складу юридичних навчальних закладів і факультетів.

УДК 343.2/7(477)(076.5)

ISBN 978-617-7748-40-2

© К. В. Катеринчук, О. Л. Беспаль,
І. О. Мороз, 2019
© Видавництво Ліра-К, 2019

ЗМІСТ

Вступ	4
Тема 1. Поняття, завдання і система кримінального права. Наука кримінального права	4
Тема 2. Закон про кримінальну відповідальність. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі та просторі	9
Тема 3. Кримінальна відповідальність та її підстави	13
Тема 4. Поняття злочину, його види. Класифікація злочинів	15
Тема 5. Склад злочину та його характеристика	17
Тема 6. Об'єкт складу злочину	19
Тема 7. Об'єктивна сторона складу злочину	21
Тема 8. Суб'єкт складу злочину	25
Тема 9. Суб'єктивна сторона складу злочину	27
Тема 10. Стадії вчинення злочину	31
Тема 11. Співучасть у злочині	34
Тема 12. Множинність злочинів	38
Тема 13. Обставини, що виключають злочинність діяння	40
Тема 14. Звільнення від кримінальної відповідальності	45
Тема 15. Покарання, його система та види	48
Тема 16. Призначення покарання	52
Тема 17. Звільнення від покарання та його відбування	56
Тема 18. Судимість. Обмежувальні заходи	60
Тема 19. Інші заходи кримінально-правового характеру	62
Тема 20. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб	64
Тема 21. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх	66
Список рекомендованої літератури	68

ВСТУП

Кримінальне право є однією з найважливіших дисциплін кримінально-правового циклу, яка викладається у вищих навчальних закладах освіти. Невід'ємною та важливою складовою вивчення Загальної частини кримінального права є самостійне вирішення практичних завдань (задач) та їх обговорення під час проведення занять. У процесі розв'язання задач студент отримує можливість більш глибоко засвоїти теоретичні положення Загальної частини кримінального права, зміст норм Загальної частини Кримінального кодексу України (далі – КК України), навчитися самостійно застосовувати кримінальний закон до конкретних випадків, робити обґрунтовані висновки щодо відсутності в діянні складу злочину, передбаченого КК України, виявляти правові підстави звільнення від кримінальної відповідальності, аргументувати власну позицію тощо.

Практикум із Загальної частини дисципліни «Кримінальне право» є збірником практичних завдань для вирішення під час проведення занять і самостійної роботи студентів денної та заочної форми навчання за спеціальністю 081 – «Право».

Вирішення задач повинне забезпечити закріплення теоретичних знань, отриманих під час лекцій, семінарських занять і самостійного вивчення дисципліни внаслідок ознайомлення з навчальною літературою; розвиток творчого мислення шляхом набуття навичок викладення матеріалу; вміння застосовувати отримані знання у практичній діяльності, вирішувати конкретні питання кримінально-правової оцінки складу злочину, які можуть виникнути у практичній діяльності.

Конкретні завдання допоможуть студенту засвоїти норми кримінального права, виробити навички вірного їх застосування. В основу завдань покладено конкретні кримінальні провадження із судової практики Верховного суду України, а також із слідчо-судової практики.

Для опрацювання питань кожної теми та вірного виконання завдань студентами слід прийняти до уваги деякі методичні вказівки. Перед початком вирішення задач, студентам необхідно вивчити положення кримінального права на базі чинного законодавства, конспект лекцій, відповідні рішення Конституційного Суду України, судової практики та рекомендовану літературу з кримінального права. Велике значення для засвоєння відповідних тем має вивчення норм Загальної частини КК України.

Задачі розв'язуються самостійно, їх вирішення оформлюються у письмовому вигляді в зошиті та доповідаються під час проведення занять. Рішення повинні містити короткий аналіз викладених в фабулі завдання обставин.

Будь-яка задача з кримінального права передбачає умови й основне питання. Умовами задачі є інформація про поєднання певних фактичних обставин (юридичних фактів), іноді вводяться оцінки та доводи конкретних суб'єктів кримінального судочинства, які також мають бути предметом дослідження при її розв'язанні. У більшості задач основне питання прямо й конкретно сформульоване. Деякі задачі передбачають одне чи кілька додаткових питань, які можуть бути спрямовані на полегшення розв'язання основного питання задачі.

Якщо умови завдання дають підстави запропонувати два чи більше варіантів рішення, то слід скористатися тією ж методикою виконання завдань. Рішення повинно бути мотивоване і мати обов'язкове посилання на відповідні норми кримінального закону. У зошиті доцільно залишати широкі поля для внесення можливих виправлень в ході занять.

Важливим етапом розв'язання задачі є пошук правових норм, відповідно до яких приймається рішення, їх аналіз і зіставлення. На основі цього студент має оцінити фактичні обставини, викладені в задачі. Рішення повинне бути вмотивованим, тобто містити обґрунтування, аргументи, з яких воно випливає. Усі аргументи за своїм впливом на кримінально-правову оцінку прийнято поділяти на обов'язкові та необов'язкові. До обов'язкових належать ті доводи, які безпосередньо впливають зі змісту відповідних нормативних приписів кримінально-правового характеру (обов'язкові нормативні аргументи). Необов'язковими доводами є ті, які використовують роз'яснення Пленуму Верховного Суду України (але бажаним), а також ті, що ґрунтуються на інших джерелах правозастосовчої практики та положеннях теорії кримінального права. Тільки тоді, коли прийняте рішення обґрунтовано відповідними правовими нормами, доведено його істинність, задачу можна вважати розв'язаною. Хід її вирішення зі скороченими посиланнями на певні правові норми й теоретичні роботи необхідно стисло записувати в зошиті.

На заняттях студент доповідає умови завдання та його рішення. Кожен студент може взяти участь в обговоренні запропонованого рішення, доповнити або розвинути його. Якщо хто-небудь із студентів має інше рішення, яке відрізняється від запропонованого,

його слід доповісти для обговорення. У кінці обговорення викладач робить остаточний висновок, в якому дає вірне рішення завдання і розглядає припущенні помилки. З урахуванням цього висновку студент повинен внести в своє рішення задачі відповідні корективи на полях зошиту. Студент, який пропустить заняття, повинен відпрацювати його, для отримання відповідних балів. Відпрацювання занять обов'язкове також для студентів, які не виконали завдання або показали відсутність знань з основних питань теми. З усіх незрозумілих питань студент може одержати консультацію у викладача на кафедрі.

Вирішуючи задачі, студенти мають дати розгорнуті та обгрунтовані відповіді на поставлені питання, обов'язково посилаючись на норми Конституції України, КК України, постанов Верховного Суду, законів України та ін. Якщо студенти надали не аргументовані відповіді і такі, які не ґрунтуються на нормах чинного законодавства, такі відповіді не можуть бути визнані задовільними.

Як приклад вирішення задачі, наводимо нижче умову та її рішення.

Задача. 27 лютого 2017 року, перебуваючи в загальноосвітній школі № 123, Петренко таємно викрав дорогий годинник учителя історії, тобто вчинив суспільно небезпечне діяння, передбачене ч. 1 ст. 185 КК України. Під час досудового розслідування було встановлено, що на момент вчинення діяння Петренку виповнилося 13 років 2 місяці 6 днів (підстава – свідоцтво про народження Петренка).

Назвіть ознаки суб'єкта злочину. Чи є Петренко суб'єктом злочину, передбаченого ч. 1 ст. 185 КК України? Яке рішення необхідно прийняти щодо відповідальності Петренка?

Рішення. Згідно з ч. 1 ст. 18 КК України суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність. **Ознаками загального суб'єкта злочину є: фізична особа, осудність, досягнення віку кримінальної відповідальності.** Для наявності суб'єкта злочину дані ознаки є обов'язковими.

В умові задачі зазначено, що Петренко вчинив таємне викрадення чужого майна у віці 13 років. Питання щодо віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, урегульоване ст. 22 КК України. А саме, в ч. 1 даної статті зазначено, що кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину

виповнилося шістнадцять років. У ч. 2 ст. 22 КК України зазначено, що кримінальній відповідальності за крадіжку (ст. 185 КК України) підлягають особи, які вчинили злочин у віці від чотирнадцяти. У зв'язку з тим, що Петренко на момент вчинення суспільно небезпечного діяння не досяг 14 років, тобто не досяг віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, він не може бути визнаним суб'єктом злочину.

Тому притягнути Петренка до кримінальної відповідальності за крадіжку неможливо, оскільки відсутній один з елементів складу злочину – суб'єкт злочину. На підставі ч. 2 ст. 97 КК суд може застосувати до Петренка примусові заходи виховного характеру, передбачені у ч. 2 ст. 105 КК України.

ТЕМА 1.

Поняття, завдання і система кримінального права. Наука кримінального права

Поняття кримінального права як самостійної галузі права і як науки – галузі правознавства (юриспруденції).

Кримінальне право як галузь права. Ознаки кримінального права. Соціальна обумовленість кримінального права. Співвідношення кримінального права і кримінальної політики.

Кримінальне право як засіб охорони соціальних цінностей і встановленого в суспільстві правопорядку. Завдання кримінального права, його роль в побудові демократичного суспільства.

Принципи кримінального права України: загальні та галузеві.

Кримінальне право в системі права України. Кримінальне право і суміжні галузі права (кримінальне процесуальне право, кримінально-виконавче право, адміністративне право та ін.).

Система кримінального права. Загальна і Особлива частини. Поняття і система Загальної частини.

Наука кримінального права. Розвиток науки кримінального права. Наступність у науці кримінального права. Розробка наукою основних інститутів кримінального права. Соціологія кримінального права як складова частина кримінально-правової норми. Вплив науки кримінального права на законодавчу і правозастосовчу діяльність, на формування юридичного мислення і правової свідомості населення.

Предмет і завдання науки кримінального права. Зв'язок науки кримінального права із суміжними науками (кримінологією, юридичною статистикою, судовою медициною, психіатрією та ін.). Методи науки кримінального права. Система курсу кримінального права. Вступ до вивчення кримінального права. Закон про кримінальну відповідальність.

Вчення про злочин; вчення про покарання; кримінальне право зарубіжних держав; критичний підхід до використання літератури, яка видана до проголошення незалежності України.

Питання:

1. Дайте визначення поняттю кримінального права та його особливостей.
2. Що є предметом кримінального права.
3. Визначте та охарактеризуйте функції кримінального права.

4. Розкрийте поняття «система кримінального права».
5. З якими галузями права межує кримінальне право та на підставі яких особливостей воно відмежовується.
6. Які завдання науки кримінального права.
7. Встановіть методи, що використовуються в науці кримінального права.